

A Szilléri-sugáruti iskola szegény kis tanulói.

— Állítson fel a város iskolakonyhákat. —

(Saját tudósítónktól.) Sipos Iván hirlapíró, a *Délmagyarország* munkatársa a következő, nagy figyelemre méltó beadványt intézte a tanácshoz:

Tekintetes Városi Tanács! A személyes tapasztalás megdöbbentő adatai azok a tények, amelyekről már a nyilvánosság előtt is beszámoltam s amelyeket most még egyszer röviden vázolni bátorodom. Ugyanakkor, amikor véreink az olasz földön véreznek új babérokért, a jövő generáció idehaza színlődik, pusztul, lassan, észrevétlenül, szemünk láttára. De amíg amagyi megakadályozni nem tudjuk, a gyermekek megmentéséről kötelesség gondoskodni a hatóságnak és társadalomnak egyaránt. Teljesítséggel állhatatlan és azonnali orvoslásért kéri a állapot, hogy a külvárosi iskolák tanulói kénytelenek legyenek félmeztelenül és meztelenül járni, még a mai hideg időkben is. És még kiáltóbb, hogy a harcterek ároklakóinak gyermekei fejlődésben levő testüket heteken át száraz kenyérrel legvenek kénytelenek táplálni s még azzal is szűkösen. Ha ilyen viszonyok között elpusztulnak és elzülnek a gyermekek, okolunk érte magunkon kívül senkit nem szabad. Mert a legkisebb nyomorban élő gyermekek száma nem csekély, csak a Szilléri-sugáruti iskola 687 tanulója közül 469 gyermek van olyan, akinek nincs cipője, rongy a ruhája és a kenyérből álló reggelin és ebéden kívül mást nem esznek heteken át. Ezek az állapotok a hatóságnak mindenesetre és a legrövidebb időn belül segítenie kell. Miután pedig a népkonyhák és melegedő-szobák ügye éppen most áll szervezés alatt Szegeden, tisztelettel indítványozom:

Mindazokban az iskolákban, ahol a szegény tanulók száma *legalább az ötvárat eléri*, állítson föl a város *iskolakonyhákat*, amelyekben a szegény és arra szoruló tanulók tanítóik felügyelete alatt teljesen ingyen

tápláló reggelit és délben ebédet kapnának. A gyermekeknek pedig engedjék meg, hogy *az egész napot az iskola fűtött, meleg termében tölthessék*. Indítványozom továbbá, mondja ki a tanács, hogy a Polgármester ur indítványa alapján fölállítandó melegedő-szobákat hasznos, ismeretterjesztő hirlapokkal felszereli, valamint gondoskodik a szobáknak mosdókészülékkel való felszereléséről, esetleg a népkonyhákval való összekapcsolásáról.

Indítványomat a tek. Tanács szíves figyelmébe ajánlván vagyok kiváló tisztelettel *Sipos Iván*, a „*Délmagyarország*” munkatársa.

Dr. Somogyi Szilveszter polgármester az iskolakonyhák felállításának tervéről s a Szilléri-sugáruti iskola tanulóiinak helyzetéről így nyilatkozott:

— A konyhák fölállítását én határozottan ellenzem. Nincs annyi élelmiszerünk és ez rengeteg költségbe is kerülne. Hiszen a város területén, nem számítva a tanyákat, 14 iskola van. Teljes képtelenség, hogy ezekben mindenben 1—1 konyhát állítsunk föl. Mi majd csinálunk népkonyhákat, hadikonyhákat s ezzel eleget teszük minden kötelességünknek.

— A cipőtlen gyermekek — megnyugtatóul közölhetem — *már a legközelebbi napokban cipőt kapnak abból az 1000 párból*, melyet a város szegény gyermekek számára megvásárolt a közéletmezési hivataltól. *Ruhát azonban nem tudunk adni*. Egy gyermekruha ma 400 korona; minden pénz kevés ahoz, hogy mi ilyen áron fölruházzuk a szegény gyermekeket. Ezenfelül pedig anyag sincsen hozzá.

Eddig tart a nyilatkozat. Ehhez csak

annyt: a város a népkonyhák és hadikonyhák fölállításával nem tesz eleget minden kötelességének. Egyébként tájékozással közölhetjük, hogy a hadikonyha más néven: népkonyha. De hiszen az iskolakonyhák fölállításának célja éppen az lenne, hogy minden gyermek, aki arra rászorul, az őt megillető mennyiségű táplálékhoz jusson és minél kevesebb ideig legyen kénytelen odahaza tartózkodni, odahaza, ahol csak szennyet, piszkot és siró arcokat lát; az emberi nyomorúság legsötétebb színeit. Nekünk a gyermekek lelkét is óvnunk kell, mert szükségünk lesz a gyermekek lelkére is és éppen erre a legnagyobb. Ha reggeltől estig felügyelet alatt melegen az iskolában tartózkodhatnak az arra szoruló gyermekek, már sokat tettünk a jövőért. Egyébként utolsó szóul figyelmébe ajánljuk a polgármester urnak a városi vendéglő keletkezésének történetét. Ezt sem akarták. De egy év múlva, mikor már nem újságíró indítványozta, fölállították. És ma ötszáznál többen étkeznek a polgári vendéglőben.

N. N. 200 koronát küldött szerkesztőségünkbe a Szilléri-sugáruti iskola nyomorgó gyermekei számára. *Várnay Dezső* a szakértői tiszteletdíj címén kapott 25 koronát ugyanerre a célra juttatta.

Ujabb hajóelsüllesztések.

Berlin, november 17. A Wolff-ügynökség jelenti: Buvárhajóink az Angliá körül elzárt területen ismét öt gőzöst süllyesztették el. Az egyiket a kísérő menetből lőttük ki.

A tengerészeti vezérkar főnöke.

Szeged mezőgazdasága Vedres korában és Dugonics bizonyosságtétele.

Írta: Szűts Mihály.

A város külterületi térképét 1747-ben Kaltschmiedt Ádám mérnök elkészítette. A város birtokainak határa a maival egyezik. Azonban Ötömösből nincs kiszakítva a 2000 hold, viszont Torontál, illetve Ujszeged hiányzik.

A kunokkal való birtokperek befejeztettek. Kiestek a határból, amit a szegedi gazdák legalább, nagyrésztben magukénak tartottak, Szentlászló, Ferencszállás, Kömpöcz, Csólyos, Pális, Átokháza és Domahomokjának egy része, a Karahomok, Ülés, Mérges. — Dorozsma, melyért annyi harcot folytattak, belenyulik mai határterületéig. Később megint változást okoztak Kistelek telepítése, Ujszeged és az ötömösi birtokalakulások.

Szegednek zálogos birtokai voltak a királyi kincstártól Térvár, Rábé, Szentiván és Gyála határában, melyeket 337.472 váltó forint zálogos summáért birt 1831-ig. De már örökösen nem tudta megtartani. A kincstárral azonban sikerült olyan egyezséget kötni, hogy a 2000 holdat tevő Ujszegedet megkapta cserébe Ötömösből kiszakított 2000 holdért, ráfizetvén a város 100.000 rénus forintot, mely a zálogos összegből vonatott le.

Kistelekkal meg úgy volt, hogy 1775-ben Mária Terézia királynő rendeletéből, kikeltetett szakítani 11 ezer holdat s ezt felosztván 100 jobbágytelkéül, oda a Mátrából hozott telepésekkel benépesítette; mert hogy muszáj volt. Így alakult ki a földbirtok.

Abból az energiából amivel Szeged birt, sokat felőrölt az árvíz ellen való örökös védekezés. Kezdetben magára volt hagyatva a város, munkát, vagyont áldozott, hogy a Tisza ellen biztosítsa magát. És végre is a Tisza volt az erősebb fél, a hareban elbukott, hogy újra feltámadjon.

A népesség szaporodása és a földjára-dék törvénye hozta magával, hogy mind nagyobb területek vétettek művelés alá. Lassankint módok és eszközökről kellett gondoskodni, hogy eddig műveletlen területek is művelés alá vonassanak. Ilyenek bőven voltak még. Kiszáritották a Baktó és Fertő környékét.

A régi közös használatból fejlett ki lassanként az egyéni birtokjog. 1743-ban még úgy határozott a tanács, hogy „akinek a nemes magisztrátus telket vagy földet ad, ne legyen neki szabad pénzen eladni, hanem viszszaadja a nemes városnak, ha nem szükséges nekie, vagy lakóul innen elmegyen”.

A tanyákra való kitelepülés mind nagyobb arányokat vett. 1747-ben már Felsőtanyán 63, Alsótanyán 67 szállás volt.

Vedres szerint, ki a viszonyokat alaposan ismerte, 1750 körül kezdődött a homoki szőlő telepítés; mert a szegediek a szőlőtelepítés és gyümölcsfa ültetésben igen alkalmas anyagot kaptak a futóhomok megkötésére.

Kezdetben ingyen adta a város a földeket. Később árverésen adták el a siványokat, melyeken a Biró, Kószó, Kraller, Lengyel, Tari, Bozsó, Bokor, Ladányi, Visnyei, Csamangó, Kászonyi, Zombori, Meszes, Makra, Bárkányi, Szilber, Tápai szőlők keletkeztek.

Ezen időben a város földesuri jogaival együtt birt birtoka több volt 185 ezer hold-

nál. És azt írják róla, hogy buzája igen jó, rozsából szép terem, kukoricája közönséges, árpa, zab jó. Köles, kender kevés, dohány több, leginkább Röszkén termesztik.

Foglalkozása a szegedi népnek a földművelés és az ezzel járó állattenyésztés, különösen juhászata volt nagy terjedelmű, mert csak gyapjút 20000 mázsát adtak el évenként. Ehhez és a subakészítésre szolgáló raczkabirka számhoz viszonyítva, bátran mondhatjuk, hogy a létszám meghaladta a fél milliót.

Szeged mezőgazdasága: mikor már a birtokviszonyok rendeztetek, mikor a gazdaneép — nyugodalmasabb helyzetében fokozottabb mérvben dolgozhatott, igen-igen fejlett volt. Alkalmazkodni tudott a gazdasági iránylatok változásaihoz. Nem volt Szeged mezőgazdasági életében már ekkor sem az a ma is hangoztatni szokott ázsiai állapot.

Meghonosította a paprika-termesztést. A dohánytermelésben meg éppen vezetett. Már Schwartner statisztikai munkájában igazolva van, hogy a dohány appaltó hivatal évenként 60 ezer mázsá dohányt vett át. De egy más adatunk is van a dohánytermesztés nagy arányairól mert 1793-ban 40 hajó dohányrakomány szállított el Szegedről.

A dohánytermelést nagyon fokozta a br. Sina György és Wodiáner-féle vállalkozás. Szegeden állítottak fel az appaltó hivatalt, hol a dohányt összevásárolták. Báró Sinának a város telket is adott a Sinaudvart. Az Iskola-utca alsó végén háza is volt, mely még mai napig is régi állapotában áll.

Pedig a pipázást ugyancsak tilalmazták, de hijába volt a tilalom. Szeged régi szabályrendelete a dohányzásról a következően intézkedik: „Mivel pedig a pipások nád kö-